

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 4 februari 1926 kl. 11 f. m.

Sammanatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående lönereglering för vissa professorer m. fl. ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t, med åberopande av statsrådsprotokoll över socialärenden (punkt 44), över ecklesiastikärenden (punkterna 20 och 90) samt över jordbruksärenden (punkterna 7, 47, 50, 106 och 109), för riksdagen framlagt förslag angående lönereglering för befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, naturhistoriska riksmuseet, tekniska högskolan, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, veterinärhögskolan, statens veterinärbakteriologiska anstalt, skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt.

Nämnda förslag innebär, bland annat, att vissa befattningshavare, vilka före 1925 års lönereglering för universiteten och karolinska institutet voro i avlöningshänseende likställda med universitetsprofessorer, icke skola erhålla den löneställning, som riksdagen år 1925 beslöt i fråga om professorerna vid universiteten, utan skola hänföras till lönegraden B 30 i avlöningsreglementet för statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila förvaltningen. Dessa befattningshavare äro: vid statens bakteriologiska laboratorium 1 föreståndare, vid statens rättskemiska laboratorium 1 föreståndare, vid naturhistoriska riksmuseet 8 professorer och avdelningsföreståndare, vid tekniska högskolan 34 professorer, vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet 6 avdelningsföreståndare, vid veterinärhögskolan 8 professorer, vid statens veterinärbakteriologiska anstalt 1 föreståndare, vid skogshögskolan 4 professorer och vid statens skogsförsöksanstalt 3 avdelningsföreståndare.

Beträffande motiveringen till Kungl. Maj:ts förslag rörande bemälda befattningshavares löneställning hänvisar utskottet till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden sid 61—64, statsrådsprotokollet över jordbruksärenden sid. 14—15 samt statsrådsprotokollet över socialärenden sid. 120—121.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels följande till statsutskottet remitterade motioner, nämligen två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. Wohlin m. fl.* (nr 76) och den andra inom andra kammaren av herr *Th. af Ekenstam m. fl.* (nr 97), däri hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln punkt 32 gjorda framställning, måtte besluta, att intendenterna vid riksmuseet vid den nu förestående löneregleringen skola i lönehänseende likställas med professorerna vid rikets universitet; samt

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hj. von Sydow* och *A. von Sneidern* (nr 43) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Nylander m. fl.* (nr 85), däri hemställts, att riksdagen täcktes besluta, bland annat, att, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition vad beträffar tekniska högskolans professorers uppförande i avlöningsklass B 30, dessa professorer i stället uppföras i samma löneklass, som professorerna vid rikets universitet och det karolinska mediko-kirurgiska institutet;

dels ock följande till jordbruksutskottet remitterade motioner, nämligen

två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *G. Sederholm m. fl.* (nr 143) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Lindman m. fl.* (nr 134), däri hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att i löne- och pensions hänseende professorer och avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, statens skogsförsöksanstalt, skogshögskolan, veterinärhögskolan och veterinär-bakteriologiska anstalten såväl som lantbruksakademiens sekreterare måtte likställas med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet; samt

en inom första kammaren av herrar *A. Vennersten* och *A. von Sneidern* väckt motion (nr 92), däri föreslagits riksdagen att vid blivande beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till löneroglering för veterinärhögskolan vidtaga sådana ändringar i vad Kungl. Maj:t föreslagit, att högskolans professorer i löne- och pensions hänseende bliva likställda med professorerna vid rikets universitet och karolinska institutet.

Beträffande de av motionärerna till stöd för de olika yrkandena anförda skälen tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet, som ansett, att här förevarande lönefrågor med varandra äga sådant sakligt sammanhang, att de böra efter enhetliga synpunkter prövas, ävensom att de allmänna grunderna för ifrågavarande befattningshavares avlöningsförhållanden böra fastställas, innan de olika specialstaterna för vederbörande högskolor och institutioner efter utskottsbehandling i sedvanlig ordning bliva föremål för prövning, får i detta hänseende anför följande.

1. Det lönerogleringsförslag, som år 1925 förelades riksdagen beträffande befattningshavare vid rikets universitet och karolinska institutet, företedde

i avseende å sina huvuddrag och sin allmänna uppställning vissa avvikelser från de löneregleringar, som riksdagen under de senare åren beslutat i fråga om skilda kategorier av statstjänstemän. I anslutning till vad de akademiska myndigheterna förordat, hade Kungl. Maj:t beträffande universitetens professorer och andra med dem i avseende å verksamheten jämförliga befattningshavare framlagt ett särskilt löneschema och förordat särskilda lönebestämmelser, vilka — frånsett själva avlöningsbeloppen — i stort sett anslöto sig till de för dessa tjänst innehavare förut gällande avlöningsgrunder. I avseende åter å flertalet befattningshavare vid universitetsbiblioteken, vid universitetens förvaltning och drätsel samt beträffande kanslipersonal ävensom vaktmästare och kvinnliga biträden innebar Kungl. Maj:ts förslag en tillämpning å dessa personalgrupper av det för civilförvaltningen gällande avlöningsreglementet.

Vid prövning av de allmänna grunderna för en lönereglering för universitetens befattningshavare förklarade sig riksdagen i sin skrivelse i ämnet (nr 261) icke kunna frigöra sig från en viss tvekan i fråga om lämpligheten att beträffande universitetens lärarkårer avvika från de på statens skilda förvaltningsområden numera gällande nya löneprinciperna. Vad som för riksdagen härvid i främsta rummet varit ägnat att ingiva betänkligheter, hade varit hänsynen till de ännu oregrerade grupper av befattningshavare, vilka på grund av sin egenskap av lärare vid olika slag av läroanstalter och på grund av därav betingade tjänsteförhållanden kunde anses intaga en ställning, vilken i avseende å de yttre betingelserna möjligen kunde synas i viss mån likartad med den, som universitetsprofessorerna intoge. Genom att för de sistnämnda ett särskilt lönesystem upprätthölls, ansåge riksdagen lätteligen anspråk kunna resas från olika lärarkårer om delaktighet i detta lönesystem eller i detta systems allmänna grundsatser. Även om riksdagen ej varit blind för de invändningar, som från konsekvensernas synpunkt sålunda kunde resas mot förslaget, hade riksdagen emellertid av den i ärendet åvägbragta utredningen bibringats den uppfattningen, att i det föreliggande fallet grundade skäl förelåge för en avvikelse från de allmänt vedertagna nya löneprinciperna. Med hänsyn till befodringsförhållandena och kompetensvillkoren samt till tjänstgöringen och framför allt till det vetenskapliga arbetet, som företrädesvis kännetecknade universitetsprofessorns gärning, intoge — framhöll riksdagen — universitetens lärare en särställning, som näppeligen torde hava sin motsvarighet på andra områden och som syntes kunna motivera det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts. Härtill komme också, såsom av utredningen framginge, de svårigheter, som mött att å universitetsprofessorerna tillämpa det civila avlöningsreglementets grunder. Då riksdagen sålunda med hänsyn till universitetens särställning funnit skäl föreligga att bifalla Kungl. Maj:ts förslag om särskilda avlöningsbestämmelser för universitetens lärare, hade riksdagen samtidigt velat med styrka betona; att ett bifall till detta förslag icke finge tagas till intäkt för anspråk, som

kunde från andra lärarkårers sida resas i fråga om lönereglering efter de för universitetsprofessorerna då ifrågasatta avlöningsgrunderna.

I anslutning till detta riksdagens uttalande har nu Kungl. Maj:t framlagt ett förslag till lönereglering för professorer och avdelningsföreståndare vid fackhögskolor och vetenskapliga institutioner, vilket förslag för dessa befattningshavares vidkommande innebär en tillämpning av det civila avlöningsreglementet och ett hänförande till detta avlöningsreglementes lönegrad B 30.

Såsom framgår av vederbörande statsrådsprotokoll, har ett av huvudskälen till Kungl. Maj:ts förslag om brytandet av den förutvarande likställigheten i lönehänseende mellan nu ifrågavarande befattningshavare och universitetsprofessorerna varit att söka i det ansvar för utbildningen av nya vetenskapsmän, som åvilar de senare. I ovanberörda statsrådsprotoll över ecklesistikärenden framhåller departementschefen, att universitetsprofessorerna äro ej endast självständigt och för egen del vetenskapligt arbetande utan att deras uppgift i lika hög grad är att fostra och dana dem, som en gång skola uppbära vårt lands vetenskapliga odling, och dem, som sedan skola gå ut som lärare och ledare av det vetenskapliga arbetet vid olika speciella fackhögskolor och vetenskapliga institutioner. Departementschefen erinrar om de högre universitetsexamina, som fordra av eleverna självständigt vetenskapligt arbete, och av de talrika doktorsavhandlingar, som se dagen vid våra universitet, samt framhåller, hurusom angivna omständigheter icke — eller i varje fall icke i samma grad — äro tillfinnandes vid andra fackhögskolor och vetenskapliga institutioner. Och i åberopade statsrådsprotokoll över jordbruksärenden betonar föredragande departementschefen, att universitetsprofessorns ansvar för utbildningen av nya vetenskapsmän icke kan anses föreligga beträffande de institutioner, där vetenskaplig undervisning icke bedrives, samt framhåller beträffande skogshögskolan och veterinärhögskolan, att det vetenskapliga arbetet därstädes icke nått en i dessa stycken med universiteten jämbördig ställning.

Utskottets
yttrande.

Utskottet vill icke bestrida, att vissa beaktansvärda synpunkter blivit i motionerna framförda till förmån för kravet på likställighet i lönehänseende mellan universitetsprofessorer och vissa av här berörda befattningshavare. På åtskilliga av dem ställas kompetenskrav, som kunna jämföras med eller närma sig de för universitetsprofessorerna gällande, och i många fall torde man få anse, att här förevarande befattningshavare hava en för det vetenskapliga livet eller det praktiska arbetet synnerligen betydelsefull uppgift. Å andra sidan torde det vara obestriddigt, att vad nyss anförts om de vetenskapliga kraven på de i denna framställning avsedda professorer icke äger tillämpning å eller kunnat upprätthållas beträffande samtliga dessa befattningshavare. Den tanken har därför inom utskottet varit under omprövning, huruvida icke en uppdelning vid somliga fackhögskolor borde äga rum, så att olika löneställning tillmättes åt deras professorer allt efter den grad

av större eller mindre vetenskaplig kapacitet, som krävdes av de olika professurernas innehavare.

Vid överbägande av alla dessa synpunkter har emellertid utskottet icke kunnat undgå finna de starkast vägande skälen tala för ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag. Omständigheter sådana som den för en universitetsprofessor osedvanligt långa utbildningstiden och den höga vetenskapliga standard, som kännetecknar en universitetsprofessors elever mot slutet av deras långa utbildning, äro enligt utskottets förmenande faktorer, som måste tillmätas en synnerlig betydelse, då det gäller att bestämma universitetsprofessorernas ställning. Den omständigheten, att dessa placeras något förmånligare, får ingalunda anses innebära ett underskattande av den vikt och betydelse för landet, som befattningshavarna vid de institutioner och högskolor, varom nu är fråga, hava och alltjämt böra äga.

Vad beträffar tanken på en uppdelning av professorerna vid här ifrågasvarande institutioner i exempelvis två lönegrupper, av vilka den högsta skulle jämnställas med universitetsprofessorernas, har utskottet vid mera ingående överbägande ej funnit densamma välgrundad. Någon verklig objektivt hållbar grund för en sådan uppdelning torde vara så gott som omöjlig att finna, och frågan torde för övrigt vara, om icke en dylik uppdelning skulle lända till skada för arbetsglädjen inom vederbörande anstalt.

Har utskottet redan av vad ovan anförts funnit överbägande skäl tala för Kungl. Maj:ts förslag, föreligga emellertid än mera vägande omständigheter att i detta sammanhang taga i betraktande. Då riksdagen år 1925 betonade, att den då beslutade löneregleringen för universiteten icke fick betraktas såsom prejudicierande, avsåg riksdagen uppenbarligen att förebygga krav på högre avlöningar, vilka kunde tänkas komma att framställas med utgångspunkt från vad som då tillerkändes universitetsprofessorerna. Vådorna av att låta universitetsprofessorernas löneställning bliva normgivande i nu förevarande fall framtråda med styrka i detta sammanhang. För närvarande gäller det ett antal av 66 befattningshavare, men givet är, att ett bifall till de motionsvis gjorda yrkandena kan komma att medföra vittgående konsekvenser ifråga om övriga befattningshavare och kårer samt sträcka sina verkningar vida utöver vad nu kan överblickas. På grund härav och med hänsyn jämväl till de statsfinansiella synpunkterna anser utskottet sig böra avstyrka, vad i ovanberörda motioner föreslås.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Wohllins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I 76 och II 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I 43 och II 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i ovanberörda del (I 143 och

II 134), ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I 92), besluta,

a) att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall, med undantag dock för de tilläggsbestämmelser eller avvikelser från avlöningsreglementet, varom beslut kan komma att fattas av 1926 års riksdag, äga tillämpning å följande befattningshavare:

föreståndare vid statens bakteriologiska laboratorium,
föreståndare vid statens rättskemiska laboratorium,
professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,

professor vid tekniska högskolan,
avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet, på jordbruksområdet,

professor vid veterinärhögskolan,
föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
professor vid skogshögskolan, och
avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt,

b) att i a) omnämnd befattningshavare skall hänföras till avlöningsreglementets lönegrad B 30.

2. I samband med avgivande av utlåtande i fråga om staterna för de högskolor och institutioner, vid vilka de under föregående punkt omnämnda befattningshavare äro knutna, kommer att från vederbörande utskott förslag avlåtas dels beträffande antalet befattningshavare av nu ifrågavarande slag, dels ock i fråga om de särskilda bestämmelser, vilka såsom tillägg till avlöningsreglementet kunna komma att för de särskilda fallen erfordras, vilket utskottet härigenom skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 4 februari 1926.

På utskottets vägnar:

VÄRNER RYDÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *G. R. Sederholm*, *O. Bergqvist*, *O. U. B. Olsson*, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *N. A. Nilsson* i Kabbarp* och *E. B. Andersson* i Fältenborg;
från andra kammaren: herrar *K. V. Rydén*, *S. Bengtsson* i Norup*, *C. J. Johansson* i Uppmälby, *C. Lindskog*, *P. S. Hedlund* i Häste och *G. A. Johanson* i Hallagården*.

* Icke närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1. av herrar *G. R. Sederholm* och *P. S. Hedlund* i Häste, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag under punkt 1 bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke funnit övertygande skäl vara anförda för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget att nu låta ifrågavarande befattningshavare vid fackhögskolor och vetenskapliga institutioner intaga en annan och mindre förmånlig löneställning än den, som genom 1925 års riksdags beslut tillerkändes universitetsprofessorerna. Lösningen av de betydelsefulla och för landets industri- och näringsliv viktiga ekonomiska frågor, som den praktiskt-vetenskapliga forskningen vid dessa högskolor och institutioner har att främja, är av en utomordentlig betydelse för landets materiella och andliga odling. För en framgångsrik forskning på de områden, det här gäller, fordras med nödvändighet, att staten härtill förvärvar och bevarar bästa möjliga krafter. Det torde heller icke vara förenat med verklig sparsamhet att först inrätta goda och i vissa fall dyrbara institutioner och sedan ej sörja för att dessa institutioner stå under bästa möjliga ledning. Det gagn landet har av dessa högskolor och institutioner beror dock i första rummet av vederbörande ledares vetenskapliga skicklighet och duglighet. I den svåra ekonomiska konkurrensen mellan olika nationer gäller det att på det mest ändamålsenliga och effektivaste sättet tillvarataga och utveckla landets naturtillgångar. Den vetenskapliga forskning, som har detta till sin uppgift, den industriella, den lantbruksvetenskapliga och den skogliga bör därför beredas en sådan ställning, att den till sig kan draga vetenskapsmän av samma kvalitet som universiteten. Genom en lägre avlönning för nu avhandlade befattningar än för universitetsprofessorerna kan lätt det förhållandet uppkomma, att ifrågavarande vetenskapliga fackhögskolor och institutioner ej förvärvade de för ändamålet mest skickade forskarna eller att vederbörande komme att betrakta sin vid fackhögskolan eller institutionen innehavda befattning såsom en övergångstjänst till den högre avlönade universitetsprofessuren; en dylik utveckling skulle uppenbarligen lända de praktiskt-vetenskapliga högskolorna och forskningsanstalterna till synnerligen stort men och bidra att hämma det lovande och betydelsefulla uppsving, som för närvarande kännetecknar dem. Utskottet har följaktligen icke kunnat undgå finna de i motionerna framförda kraven burna av starka och övertygande skäl.

Några större konsekvenser av ekonomisk art har utskottet icke kunnat finna bliva en följd av ett bifall till föreliggande motioner, därest man med styrka fasthåller, att det allenast gäller att till likställighet med universitetsprofessorerna återföra de befattningshavare, vilka tillförne varit med dem i avlöningshänseende likställda.

Det i motionerna I: 143 och II: 134 framförda förslaget i fråga om likställighet med universitetsprofessor av lantbruksakademiens sekreterare anser sig utskottet böra i princip biträda.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Wohllins m. fl. och herr af Ekenstams m. fl. motioner (I: 76 och II: 97), herrar von Sydows och von Sneiderns samt herr Nylanders m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 43 och II: 85), herr Sederholms m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner i ovanberörda del (I: 143 och II: 134) ävensom herrar Vennerstens och von Sneiderns motion (I: 92), besluta, att följande befattningshavare skola i löne- och pensionshänseende vara likställda med professorer vid rikets universitet och karolinska institutet, nämligen:

professor och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet,
 professor vid tekniska högskolan,
 avdelningsföreståndare vid centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet,
 professor vid veterinärhögskolan,
 föreståndare vid statens veterinärbakteriologiska anstalt,
 professor vid skoghögskolan,
 avdelningsföreståndare vid statens skogsförsöksanstalt,
 ävensom
 lantbruksakademiens sekreterare».

2. av herrar *O. U. B. Olsson* och *E. B. Andersson* i Fältenborg, vilka ansett, att utskottets motivering under punkt 1 bort hava följande lydelse:

»Utskottet har inte kunnat undgå finna skäl tala för ett tillstyrkande för närvarande av det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget beträffande förenämnda professorer och avdelningsföreståndare vid fackhögskolor och vetenskapliga institutioner. Omständigheter sådana som den för en universitetsprofessor osedvanligt långa utbildningstiden och den höga vetenskapliga standard, på vilken en universitetsprofessors elever mot slutet av sin långa utbildning arbeta, äro enligt utskottets mening inte för handen beträffande alla de befattningshavare, varom nu är tal, även om i vissa fall ett liknande förhållande kan åberopas.

En dylik värdesättning, sådan den föreligger i Kungl. Maj:ts förslag, får ingalunda anses innebära ett underskattande av den vikt och betydelse, som ifrågavarande fackhögskolor och vetenskapliga institutioner hava och alltjämt böra äga. Den livaktighet, som kännetecknar det praktiskt-vetenskapliga forskningsarbetet i landet, befinner sig emellertid i en snabb och lo-

vande utveckling. Härmed följer en fördjupning i forskningen och en ökad specialisering, som ställer allt större krav på undervisningen. Genom en dylik utvecklingsgång blir arbetet vid här ifrågavarande vetenskapliga anstalter allt mer och mer jämbördigt med det vid universiteten bedrivna vetenskapliga arbetet och de krav, som resas på likställighet i lönehänseende mellan universitetsprofessorer och motsvarande befattningshavare vid dessa anstalter, allt mer berättigade. I den mån dessa komma att meddela en vetenskaplig utbildning och föra fram till lärdomsgrader, vilka fullt motsvara de av universiteten meddelade, böra deras professorer otvivelaktigt vara berättigade till samma ställning som universitetens professorer.

Ehuru utskottet sålunda anser, att utvecklingen kommer att gå i denna riktning, kan utskottet dock inte därav föranledas att nu frångå Kungl. Maj:ts förslag. Först i den mån utvecklingen vid någon av de ifrågavarande anstalterna nått fram till full jämställdhet i uppgifter med universiteten, är tiden inne att för dess vidkommande till förnyat övervägande upptaga frågan om dess professorers likställande i lönehänseende med universitetsprofessorerna.

På grund av vad som sålunda anförts avstyrker utskottet de i ämnet väckta motionerna.»

3. av herr *C. Lindskog*.